

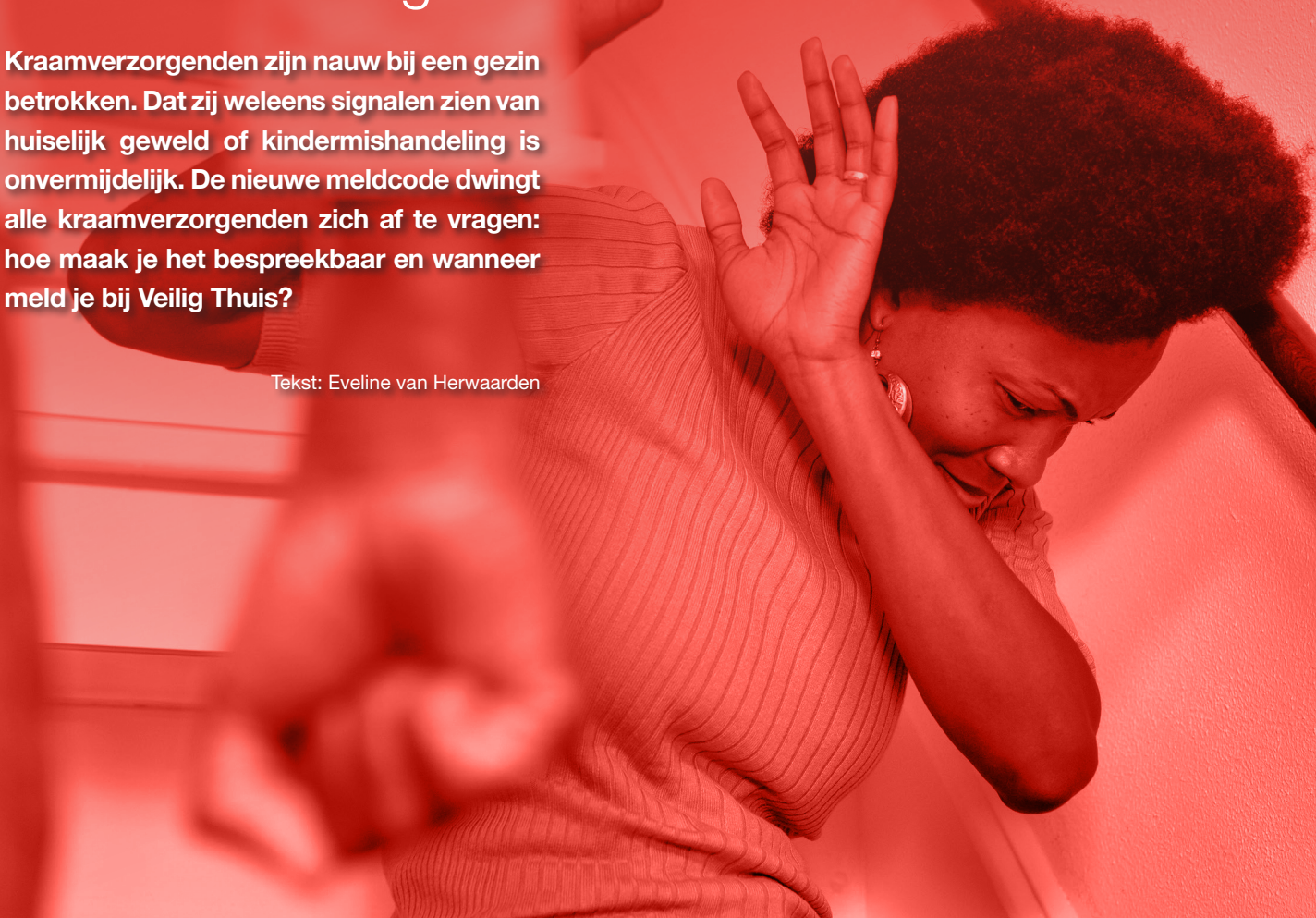
MELDEN

van huiselijk geweld en kindermishandeling

de kraamverzorgende staat er niet alleen voor

Kraamverzorgenden zijn nauw bij een gezin betrokken. Dat zij weleens signalen zien van huiselijk geweld of kindermishandeling is onvermijdelijk. De nieuwe meldcode dwingt alle kraamverzorgenden zich af te vragen: hoe maak je het bespreekbaar en wanneer meld je bij Veilig Thuis?

Tekst: Eveline van Herwaarden

Sinds 1 januari geldt een nieuwe meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Aanscherping was nodig omdat te veel gezinnen waar huiselijk geweld speelt niet in beeld komen van Veilig Thuis. Ook gebeurt het te vaak dat problemen slechts tijdelijk opgelost worden of gezinnen weer uit beeld verdwijnen. “In Nederland vinden we veiligheid een groot goed, iedereen moet veilig kunnen leven en opgroeien”, zegt Lynne Valencia, procesregisseur bij Veilig Thuis in Rotterdam-Rijnmond. “Met de nieuwe meldcode worden we gezamenlijk, als maatschappij en als professionals, verantwoordelijk gemaakt voor wat we zien. Voor professionals is dat niet vrijblijvend; zij zijn verplicht om onveilige situaties bespreekbaar te maken en in ernstige gevallen te melden bij Veilig Thuis.” Valencia noemt dat zelf, ondanks haar jarenlange ervaring, beremoeilijk. Juist daarom is het volgens haar belangrijk om de samenwerking te zoeken en advies te vragen als je twijfelt.

geen goed gevoel

Kraamverzorgenden zijn maar kort bij een cliënt in huis, maar wel in een emotionele periode en meerdere uren per dag. Daardoor pikt vrijwel elke kraamverzorgende weleens signalen op die duiden op een mogelijk onveilige opvoedsituatie. “Ze zitten er echt mee als iets niet goed gaat in een gezin, kraamverzorgenden willen graag helpen”, zegt Marina van Rijk, beleidsadviseur en aandachtsfunctionaris bij Kraamzorg Rotterdam en omstreken. “Het geeft geen goed gevoel om een pasgeboren baby in een onveilige situatie te zien.” Ook Esther Wieriks, zorgcoach bij Kraamzorg Mijn Baby, werkt in Rotterdam. In een grootstedelijke omgeving als deze komen problemen zoals drugsgebruik, verwaarlozing, schulden en geweld veel voor. “Het bespreekbaar maken van die problemen, en zeker het doen van een melding, vinden kraamverzorgen-

den moeilijk”, zegt Wieriks. “Ze ‘moeten immers ook nog terug naar het gezin’ en soms voelt dat niet veilig. Bijvoorbeeld bij grove verbale communicatie door een partner.” Volgens Van Rijk speelt de vertrouwensband die de kraamverzorgende met de kraamvrouw opbouwt ook een rol. “Wanneer iets je in vertrouwen verteld wordt, is het extra moeilijk daar wat mee te moeten doen. Daarnaast hebben ze hun beroepsgeheim en moeten ze zorgvuldig omgaan met privacygevoelige informatie.” Ook de angst voor repercussies herkent ze. Kraamverzorgenden zijn soms bang dat iemand hen opwacht uit het werk of uitzoekt waar ze wonen. Omdat zowel Van Rijk als Wieriks het wel heel belangrijk vinden dat kraamverzorgenden hun zorgen over een gezin bespreken, doen zij er alles aan om hen daarin te ondersteunen.

Vroeg signaleren

Als eerste punt in de ondersteuning van kraamverzorgenden noemt Wieriks vroegsignalering. Het is een belangrijk aspect in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en staat in Rotterdam al jaren hoog op de agenda. Als zorgcoach doet ze de intakes zelf, bij voorkeur zo tussen week 28 en 30 en altijd bij de mensen thuis. “Ik neem het TNO-formulier voor vroegsignalering met alle nieuwe cliënten door en geef aan dat wij een taak hebben om risico’s en onveilige situaties te melden”, zegt Wieriks. “Ik vertel eerlijk dat de kraamverzorgende tijdens haar werk op deze punten zal letten. Zo maken we de drempel om problemen bespreekbaar te maken al wat lager.” Tijdens de intake kan Wieriks meteen beoordelen welke kraamverzorgende ze moet inzetten. “In een multiprobleemgezin zet ik geen jonge, onervaren kraamverzorgende in”, legt ze uit. “Daar moet iemand naartoe die ervaring heeft en durft te communiceren over de dingen die ze ziet.” Ook bij Kraamzorg Rotterdam en omstreken is

*Marina van Rijk,
beleidsadviseur en aandachts-
functionaris bij Kraamzorg
Rotterdam en omstreken*

vroegsignalering een belangrijk aandachtspunt voor de zorgconsulenten en kraamverzorgenden. “De risicofactoren voor huiselijk geweld en kindermishandeling zijn

heel breed”, zegt Van Rijk. “Alles wat tot een onveilige situatie kan leiden, ook zaken als schulden of psychische problemen, kun je beter benoemen voordat het een groter probleem wordt. Vroeg signaleren, en zo nodig ondersteuning bieden of verwijzen, is bij ons echt een van de kerntaken van de kraamverzorgende.”

Lage drempel

Beide organisaties maken de drempel voor kraamverzorgenden om hun zorgen te noteren en bespreken zo laag mogelijk. Zien ze iets dat niet pluis is, dan kunnen zij altijd terecht bij de aandachtfunctionaris. Wieriks: “We bespreken samen wat zij gezien en gehoord heeft, in welke context, en wat we moeten doen. Als we met de cliënt in gesprek gaan, ga ik vrijwel altijd mee. Ik vind het belangrijk dat een kraamverzorgende zich daarin niet alleen voelt staan.” De vervolgstappen hangen af van de situatie en worden altijd overlegd met de eindverantwoordelijke verloskundige. Soms vraagt Wieriks advies bij Veilig Thuis en regelmatig zoekt ze contact met andere zorgverleners in de stad. Slechts een aantal keer per jaar komt het tot een melding bij Veilig Thuis. “Je bent maar kort bij een gezin en kunt die problemen niet zelf binnen de kraamtijd oplossen”, zegt Van Rijk hierover. “Samenwerken met andere organisaties en Veilig Thuis is dus belangrijk. Wij stimuleren dat onze kraamverzorgenden advies inwinnen bij Veilig Thuis en overleggen

met de aandachtfunctionaris. Omdat we het onderwerp zo belangrijk vinden, bieden we ook veel scholing aan. Bijvoorbeeld hoe je een gesprek voert met je cliënt over een gevoelig onderwerp als het Shaken Baby Syndroom.” In beide organisaties hoeven kraamverzorgenden niet zelf te melden bij Veilig Thuis omdat ze daar meestal erg zenuwachtig van worden. De manager, zorgcoach, zorgconsulent of aandachtfunctionaris neemt hen deze zorg uit handen.

Advies Veilig Thuis

Veilig Thuis hoopt dat de nieuwe meldcode ertoe leidt dat vaker en in een vroeger stadium contact met hen wordt gezocht. Hierdoor kunnen zij onveilige opgroeisituaties eerder signaleren, sneller passende hulp bieden en probleemgezinnen op de radar houden. Valencia legt uit wat Veilig Thuis voor kraamverzorgenden kan betekenen en wat er gebeurt als je een melding doet. “Om te beginnen kan iedereen in Nederland ons anoniem bellen voor advies”, vertelt ze. “Wij hebben veel ervaring en kennis en helpen je de situatie te beoordelen. Soms is het minder ernstig dan je dacht, maar het gebeurt ook dat bij ons de alarmbellen afgaan terwijl jij twijfelt of het wel ernstig genoeg is. Zo is de definitie van kindermishandeling veel breder dan veel mensen denken. Alle omstandigheden die voor een kind bedreigend of gewelddadig zijn, ook bijvoorbeeld verwaarlozing of voortdurende ruzies in huis, vallen eronder.” Valencia heeft de indruk dat er van kraamverzorgenden en verloskundigen relatief weinig meldingen binnenkomen. Ze vindt dat jammer, omdat zij in de kraamweek juist subtiele signalen kunnen oppikken die een huisarts bijvoorbeeld niet ziet. Valencia: “Naast de vertrouwensrelatie speelt wellicht ook een rol dat veel mensen Veilig Thuis associëren met het weghalen van kinderen uit

onveilige situaties. Ik snap dat je dat als kraamverzorgende een moeder niet wilt aandoen en wil daarom benadrukken dat onze insteek altijd is dat een gezin samen veilig verder kan, daar helpen we hen bij. Mocht het echt te onveilig zijn dan kan het helaas niet anders dat wij de situatie melden bij de Raad voor de Kinderbescherming. Uithuisplaatsingen zijn uitzonderingssituaties.”

Terugkoppelen

Wanneer een melding bij Veilig Thuis binnenkomt, beoordelen Valencia en haar collega's de situatie zorgvuldig. Ze doen dat samen met deskundigen zoals vertrouwensartsen en gedragswetenschappers en raadplegen ook mensen in de omgeving, zoals een huisarts of een leerkracht. Het team stelt zichzelf vragen als: wat gebeurt er als we niets doen, is een interventie noodzakelijk, is begeleide overdracht naar een hulpverlenende instantie mogelijk? “Voor het afwegen van de opties is het belangrijk dat we over feitelijke informatie beschikken”, legt Valencia uit. “Daarom moeten we bij het aannemen van een melding ook zoveel vragen stellen over wat de professional precies gezien of gehoord heeft. Ook wanneer we in gesprek gaan met het gezin is het belangrijk dat we hen feitelijkheden kunnen voorleggen.” Hoe mensen in zo'n gesprek reageren is volgens Valencia erg wisselend. Soms wordt het probleem pertinent ontkend, soms komen mensen met een goede verklaring of hebben ze zelf al hulp ingeschakeld en soms erkennen ze dat het inderdaad niet goed met hen gaat. Valencia: “Onlangs zei een vrouw tegen me: ‘Ik was eerst hartstikke boos op je, maar ik had die schop onder mijn kont en hulp gewoon nodig en ben heel blij hoe het nu gaat’. Die succesverhalen zijn ook voor ons belangrijk.” Veilig Thuis blijft zorgwekkende situaties monitoren en koppelt aan de melder terug wat er

met de melding is gebeurd. Juist omdat kraamverzorgenden het moeilijk vinden om te melden, is dat volgens Van Rijk en Wieriks heel belangrijk. Van Rijk: “We blijven altijd in gesprek met de kraamverzorgende die haar niet-pluis-gevoel heeft gemeld. Eventuele terugkoppelingen van Veilig Thuis worden in het team besproken. Als er naar aanleiding van hun oplettendheid en ondernomen actie hulpverlening in gang is gezet, dan voelen ze echt waar ze het voor doen. En dat is mooi.”

Aan het eind van het gesprek stelt Valencia nog een confronterende vraag die tot nadenken stemt. “Ik begrijp heel goed dat het moeilijk is om kindermishandeling bespreekbaar te maken of te melden. Maar wil je dat het gezin waar je werkte een paar maanden later in de krant staat en je je afvraagt of jij iets had kunnen doen om dat te voorkomen?” Waarna ze nogmaals benadrukt: “Blijf niet lopen met de zorgen die je hebt, maar zoek het overleg. Je staat er niet alleen voor.” ■

*Esther Wieriks,
zorgcoach bij Kraamzorg
Mijn Baby*

STAPPENPLAN NIEUWE MELDCODE

- STAP 1** Breng de signalen in kaart.
- STAP 2** Overleg met een collega of aandachtsfunctionaris en raadpleeg eventueel Veilig Thuis.
- STAP 3** Ga in gesprek met de cliënt.
- STAP 4** Weeg het geweld of de mishandeling. Bij twijfel: vraag advies bij Veilig Thuis.
- STAP 5** Neem op basis van de voorgaande stappen twee beslissingen: is melden bij Veilig Thuis noodzakelijk en is hulp verlenen of organiseren (ook) mogelijk?

Iedere beroepsgroep voegt een afwegingskader toe dat helpt bij het beoordelen of de problematiek zodanig ernstig is dat het doen van een melding noodzakelijk is. Het Afwegingskader Kraamzorg is o.a. te vinden op de website van Bo Geboortezorg.